

ГРЕГ ИГЪН ИЕЙЮКА

Превод от английски: Христо Поцаков, 2000

chitanka.info

Грег Игън е един от водещите научнофантастични автори в Австралия през последните десет години, който проби и на международната сцена. През 1990 година той става знаменитост, а през 1999 е избран за постоянен член на Световният Конгрес по фантастика, който се провежда в родната му страна. Романите му „Карантина“, „Променливия град“, „Дистрес“ и „Диаспора“, както и най-добрите му разкази са издадени в отделни томове от издателство „Аксоматик“. Предлаганият тук разказ за първи път е отпечатан в списание „Минджин“ — Австралия през 1997 година, като е достатъчно занимателен, макар да е балансиран с иронична дистанция. Грег Игън е един от силните и индивидуални гласове звучащи по новому в сферата на научната фантастика през последните десетина години. Много от неговите други разкази са насочени в сърцевината на културните, социални и технологични бариери, които разделят обществото и задават въпроса за това разделение — дали е реално или изкуствено. От какво трябва да се откажем за да запазим другите?

* * *

Последният ми ден в Сидней приличаше на някакъв вид сбогуване. Прекарах го на плажа Бонди. Поплувах около час, след това легнах на пясъка и се загледах в небето. После задряхах за малко и когато се събудих, всред приемащите слънчеви бани бяха изникнали половин дузина палатки, в които се предлагаше последната мода — слънчеви татуировки. Техните образци можеше да се изберат на дигитален екран с размер на пълнолещово огледало или да се изпълнят с леки драскотини чрез софтуерна помощ. После контролираните от компютър дюзички впръскваха в кожата непроявените пигменти и след един час експозиция под ултравиолетовите лъчи, цветовете им ставаха видими.

С изнизването на сутринта забелязах гигантски жълти пеперуди, кацнали между лопатките, торсове покрити със зеленовиолетови дракони и гирлянди от червени растения, покрили цели тела. Докато наблюдавах как техните изображения се материализират около мен, не можех да мисля за тях като за демонстрация на някаква победа. През

време на моето детство нямаше нищо по-страшно от заплахата от меланом — в началото на новото хилядолетие нямаше оголени бедра и всички бяха покрити от врата до колената с тъкан от ликра. Двайсет години по-късно замисленото по този начин декориране на тялото трябваше да демонстрира липса на страх от облъчване. Трябваше да се покаже публично, че нашите тела са победили слънцето. Да се обяви, че ракът е победен.

Докоснах халката на левия си показалец и пулсът, който проникна през метала ѝ ми вдъхна увереност. В това свято приборче, свързано с вена от пръста, кръвта циркулираше равномерно. Вътрешната повърхност на халката бе покрита с билиони микроскопични сензори, разположени в красиви структури, оформящи тънки каналчета с ширина от няколко стотин атома. Всяка голяма молекула в кръвоносната ми система, която се удряше в тези капанчета беше оразмерявана и обхващана плътно, и преди да бъде пусната се определяше формата и химичната ѝ идентичност.

Халката знаеше точно какво се намира в кръвта ми, какво трябва да ѝ принадлежи и какво не. При това неумолимо и внимателно изследване, нито един биохимичен подпис на вирус или бактерия не можеше да не бъде забелязан и след като се поставеше диагнозата, лечението бе почти моментално. Покрай сензорите бяха имплантирани програмируеми катализатори, чиито многостранни молекули се променяха под действието на компютърен контрол.

Халката бе в състояние да произвежда и широка гама от лекарства, използвайки суровите материали, които се намираха в кръвта. Тя избираше правилната последователност на катализаторите, хващайки в капани необходимите инградиенти, които се намираха в скрити кътчета и покриваше като гипсова отливка техните обединени контури.

С такава медицинска доставка проведена за секунди или минути, инфекциите се унищожаваша преди да са възникнали, а миниатюрните групички от ракови клетки се разрушаваха, преди да могат да се разраснат и разпространят. Свързана със сателит и внушително количество медицинска база данни, както и с допълнителна компютърна мощ, ако това се изискваше, халката ми даваше някакъв вид електронна имунна система — достатъчно бърза и интелигентна да победи всеки противник.

През тази сутрин не всеки на плажа притежаваше личен „здравепазач“, но седмичното събиране на семейната му единица или месечната проверка в локалния му охранителен център бяха достатъчни, за да намалят риска от драматично развитие на ракова болест. И за да не мисля, че меланомата влиза в списъка на моите притеснения, както обикновено бях се намазал с противослънчев крем — фатално или не, слънчевото изгаряне донасяше главоболия, дори и с халката охранител, която ме пазеше от десет хиляди други опасни възможности. Аз вече бях свикнал да мисля за нея като част от моето тяло. В деня, в който я поставих бях на около петнайсет години и ако без съмнение се преценеше софтуерния ми банков риск при сключване на заем и изплащането му през време на работата ми, излизаше, че ще си изплатя дълга на около шейсетгодишна възраст.

Нежно докоснах лицевата страна на металната лентичка и го повторих, докато усетих подбождащото предупреждение на тънките тръбички, които бяха впити дълбоко в плътта ми. Този модел бе така произведен, че да може да се маха от пръста, тъй като имаше стойността на акция. Но за да се направи това бе необходима пет минутна местна упойка с последваща хирургическа намеса.

В Уганда, една единствена машина за здравеопазване обслужваше четиринайсет милиона души или за щастие повечето от тези, които имаха достъп до нея. Да летя в самолета с гигантска слънчева татуировка върху себе си изглеждаше доста глупаво. Там, където се бях отправил, ракът все още не беше победен.

В тази страна отново се бяха появили малария, коремен тиф, жълта треска и шистосоматоза. Можех да накарам халката да ме имунизира против тях и още редица други болести, преди да се изнеса натам, но маларийният причинител непрекъснато се изменяше, така че постоянното наблюдение щеше да осигури далеч по-благонадеждна защита. Не бих я използвал за който и да е друг по време на моя престой там, дори да лежи на болничното легло. Освен това средния селянин, обитаващ тамошните колиби, никога нямаше да я оцени, за да негодува. Бях започнал да ставам свръхчувствителен.

Събрах си нещата и ги поставих в багажника на колелото. Обърнах се и огледах пясъка. Прободе ме чувство на съжаление, което се събуди от бляна за невъзможния ми добър късмет и безоблачност, за

които мечтаех и за момент не желяех нищо друго, освен да затворя очи.

Лиза ме изпрати на летището.

— Това са само три месеца, след това ще долетя отново — изрекох, като исках да успокоя себе си, а не нея.

— Не е толкова късно, за да промениш начина си на мислене — усмихна се тя спокойно.

Преди това нямаше упражняване на натиск — взетото решение бе изцяло мое. В нейните очи сигурно изглеждах измъчен, а може би донякъде страдащ — едно закъсняло вълнение на младежкия идеализъм или криза на средната възраст, но тя без съжаление го приемаше като загриженост към болен човек. Това ме правеше бесен.

— И да пропусна последната си възможност за проява в областта на раковата хирургия ли?

Беше леко преувеличено от моя страна, много от случаите щяха да получават и през следващите години разрешаването си чрез здравноохранителната мрежа. По-голямата част от моята работа или травматичните изменения, компютъризираните предпазни системи в сферата на движението ги превръщаха в рядкост за пътните произшествия и подозирах, че през следващото десетилетие никой няма да има възможността да си пъхне ръцете между ремъците на някаква предавка. В случай, че останех на сухо с непоколебимия дим на пушечните изстрели и ножовите рани, трябваше да се преквалифицирам в поправката на счупени носове и възстановяване на играчите на ръгби.

— Сигурно трябва да премина към акушерството като теб, така ли? — отбелязах, но тя поклати глава и отвърна:

— През следващите двацет години ще бъдат дешифрирани всички молекулярни сигнали, които се разменят между майката и зародиша в нея. Няма да има помятания, нито цезарови сечения, нито усложнения. И здравепазачът много лесно ще ми отнеме работата — добави тя с болка. — Приеми фактите в лице, нашата съдба е да излезем от употреба.

— Може би. Но ако ние сме... и това се случи по-скоро на някои места, отколкото на други...

— И когато дойдат такива времена, ти може би ще отидеш натам, където се нуждаят все още от теб ли?

Тя ми се присмиваше, но аз приех въпроса ѝ сериозно.

— Попитай ме кога ще се върна — казах. — Три месеца ще се боря без модните средства за лечение и спасяване на живот.

Полетът ми бе обявен, ние се целунахме за довиждане. Внезапно осъзнах, че нямам идея защо постъпих така. Заради здравето на чужденци ли, намиращи се далече от мен? Кой се беше вдетинил? Може би се бях опитал да излъжа себе си, вярвайки, че върша самопожертвователност — надявайки се, че всичко, което Лиза ми наговори е израз на извинение за да остана. Би трябвало да зная, че вместо това блъфирах.

— Много силно ще ми липсваш — казах ясно. Тя хвана ръката ми и се намръщи, най-сетне приела решението ми.

— Ти си идиот, знаеш го. Бъди внимателен.

— Ще бъда — целунах я отново и се измъкнах.

На летището Ентебе бях посрещнат от Магдалена Иганга, една от малкия екип онколози, които работеха заедно с представителите на „Лекари без граници“. Те помагаша на претоварените с работа угандийски лекари, които се бореха с нарастващия брой случаи на заболяване от „иейюка“. Иганга беше танзанийка и бе работила в доста части на Източна Африка. Докато с етаноловата ѝ кола се намирахме на трийсетина километра от Кампала, тя ми разказа за връзките си със Световната Здравна Организация в представителството ѝ в Найроби.

— Опитях се да ги убедя да учредят епидемиологична база данни за болестта „иейюка“. Добра идея, ми казах. Само че направете детайлизирано предложение на епидемиологичния експертен комитет по ракови заболявания. И аз го направих. След това те ми отговориха в духа на: „О, скъпа, харесваме вашето предложение, но о, скъпа, «иейюка» е заразна болест, така че трябва да го препратите в експертния комитет по заразни болести.“ За годишното му събиране ще трябва да липсвам цяла седмица — въздъхна Иганга стоически. — Аз и няколко мои колеги довършваме материала с помощта на един стар 386 и взета назаем телефонна линия.

— Триста осемдесет и колко?

— Палеокомпютърен жаргон, няма значение — тръсна глава тя.

Беше почти обедно време, намирахме се на екватора и околната температура бе трийсет или повече градуса. Кампала се намираще високо над морското ниво. Откъм езерото Виктория духаше влажен

бриз, над нас се движеха ниски облаци, които ту се събираха, предвещавайки дъжд, ту се разпръскваха. Бях предполагал, че ще пристигна тук през сухия сезон, през който в най-лошия случай се появяваха гръмотевични бури. От лявата ни страна, между парчета блатиста местност започнаха да се появяват малки струпвания на бараки. Колкото по-близо се доближавахме до града, толкова повече пред нас изникваха редици от тях, някои наподобяваха мърляви предградия, други на бежански лагери. Туморите, причинени от вируса на „иейюка“ се разпространяваха бързо, но растяха бавно и с течение на годините осакатяваха хората преди да ги убият, така че за тях бе невъзможно да изпълняват тежката ежедневна работа в провинцията и те обикновено се насочваха към околностите на столицата, с надеждата да намерят някаква по-лека. Южна Уганда едва се бе възстановила от вируса на СПИН, когато започна да се появява вируса на „иейюка“, някъде около 2013 година. Някои вирусолози вярваха, че той се е появил от по-малко вирулентни предшественици, а основата за прогреса им е било имунно подтиснатото население. И тъй като „иейюка“ не беше толкова остро заразен, като холерата и туберкулозата, масите живеещи в условия на лоша хигиена и хронично недохранване се установиха в барачните предградия и така предизвикаха епидемия.

След като преминахме между две възвишения, пред нас се показва центърът на Кампала, повесен грациозно над хълма на собствения си град. В сравнение с Найроби, откъдето бях отлетял градът изглеждаше доста разхвърлян. Улиците и ниските небостъргачи бяха наредени за показ извън някакво по-широко планиране и макар спретнато организирани, в окото се набиваше липсата на строга мрежа или концентрични кръгове. Около нас имаше голямо движение, преимуществено от колела и коли, но то беше сравнително спокойно, а виковете и крясъците на шофьорите ми се струваха доста забавни.

Иганга сви на изток, заобикаляйки централния хълм. Отдясно се редяха игрища за голф, покрити със сочна трева и административни сгради от колониалната ера, отляво високите огради на чужди посолства. Мяркаха се и бедни квартали с подръчно направени места за подслон, понякога пред тях се забелязваха малки зеленчукови градинки, които носеха следите на барачните предградия, навлезли по-навътре в града.

В моето състояние бе поразително да открия, че на това абстрактно място, което с месеци бях извиквал във въображението си, действително съществуват постройките и хора. Мимолетните ми впечатления, създадени от втора ръка се дължаха на изрезките от вестници, относно Уганда и бяха свързани с война и зони на бедствие. От Сидней беше невъзможно да си представя друго за тази страна освен ужасите, показани във видео репортажите — войници, бежанци и изгорени тела. В действителност действията на бунтовниците се извършваха в тясна зона в далечната ѝ северна част. Повечето от бежанците от Заир преди около година се бяха завърнали по домовете си, тъй като „иейюка“ се бе превърнала в сериозен проблем и хората нямаха желание да падат мъртви по улиците. Университетът Макерер се намираше в северната част на града и заедно с Иганга щяхме да отседнем в неговата къща на гости.

След като пристигнахме, един студент ми показва моята стая, която бе обикновена и безупречно чиста. Беше ми неудобно да седна на леглото и да намачкам чаршафите. След като се измих и разопаковах багажа си, отново се срещнах с Иганга, после заедно пресяхме полето, което ни делеше от болницата Мулаго, която бе разположена на една линия с университетското медицинско училище. Там имаше футболен отбор, който провеждаше тренировка — беше обикновена успокоителна гледка.

Иганга ме представи на портиерите и сестрите, които се появяваха отляво и отдясно и всеки от тях бе зает, но любезен, а аз се мъчех да преодолеем бариерата на техните имена. Болничните отделения бяха претъпкани, много от пациентите бяха разпилени по коридорите — някои от тях лежаха на легла, но повечето се намираха върху матраци или чаршафи. Сградата беше разнебитена, някои от медицинските съоръжения бяха с трийсет годишна давност, но в околните условия нямаше нищо противно, спалното бельо беше чието, а подът миришеше приятно и изглеждаше като част от хирургично отделение.

В отделението за болни от „иейюка“, Иганга ми показва шест души, които трябваше да оперирам на следващия ден. Болницата притежаваше контролен скенер, но той остана повреден през следващите шест месеца поради липса на пари за резервни части, така че единственото, на което можех да се надявам бяха рентген и евтини

контрастни агенти от рода на бария. За някои тумори, единствения съветник за тяхното местонахождение и обхват бе простия стар метод на палпация.

Иганга направляваше ръцете ми и ме предпазваше от прилагане на много голям натиск. Тя имаше много по-голям опит от мен, а освен това някой разпален начинаещ би могъл да навреди на пациента си. Светът на тридименсионалните изображения се въртеше около работното ми място, а софтуера ме съветваше за избора на изрязването, в който все още не бях уверен. С присъщата си упоритост, аз си вършех работата, опипвайки туморите и внимателно си представях тяхната конфигурация, като същевременно си водех бележки за данните от рентгена и скенера.

Обяснявах на всеки пациент къде ще направя операцията, какво ще махна и какъв желан ефект ще се получи. Когато беше необходимо, Иганга ми превеждаше — или на суахили, или на диалект, който тя наричаше „развалена луганда“. Новините винаги бяха наполовина добри, но изглежда повечето от хората ги приемаха с доста оптимизъм. Хирургията бе малко необичайно средство за лекуване на „иейюка“ и обикновено предлагаше няколко годишно облекчение на болките, но това оставаше като единствена възможност. Облъчването и химиотерапията не даваха резултати, а основната машина за здравеопазване, намираща се в болницата не можеше да проведе обичайното молекулярно лечение дори и за няколко щастливци. За последните седем години, откакто бе възникнала епидемията, „иейюка“ все още не бе схваната в същността си от никого и никой не беше съставил необходимия софтуер, предназначен за нейното ликвидиране.

Когато завърших с работата си, навън вече бе тъмно. Иганга ме попита:

— Желаш ли да хвърлиш поглед на последната операция на Ан? Ан Колинз беше ирландска доброволка, която бях заместил.

— Разбира се — съгласих се аз.

Докато се намирах в Сидней бях гледал на видео някои от нейните операции, проведени тук, но не всички от тях бяха достъпни за мен, за да мога да ги прегледам повторно. Самата Колинз бе прекарала с мен само няколко дни, недостатъчни за обстойно ръководство. В подобна ситуация съществуваше някаква ирония —

чуждестранните хирурзи никога не придобиваха необходимия опит, но никой от тях нямаше нужното за това време. Угандийските студенти заплащаха за лошия си късмет с такси, тъй като Световната банка бе сложила край на краткия си флирт с новото правителство относно субсидираното им обучение и по всичко изглеждаше, че и през следващите десет години ще има недостиг на местни квалифицирани специалисти.

Ние се снабдихме с маски и престилки. Хирургическото отделение беше като всяко друго — чисто, но архаично. Иганга ме представи на анестезиолога Ерийя Окуера и стажанта хирург Балаки Масика, а до тях стоеше Колинз.

Пациентът бе мъж на средна възраст, покрит с оранжева, просмукана с бетадин хирургическа покривка, а в коремната му област зееше дълъг разрез. Застанах до Колинз и започнах да наблюдавам. В мускулната стена около тънките черва беше израснала сива маса с големина на юмрук, раздула перитония орган с полупрозрачна „кожа“, почти до пръсване. Това изглежда бе блокирало преминаването на храна и пациентът сигурно бе прекарал на системи няколко месеца.

Конфигурацията на тумора бе твърде неясна, почти като гигантски обезцветен кръвен съсирек. Най-трудното беше при отстраняването му да се избегне разпространението на ракови клетки, които да предизвикат появата на нов. Преди да направи единичен разрез в коремната стена, Колинз използва лазер, за да обгори кръвоносните съдове около израстъка, без да го докосва с пръсти. След като го освободи, тя го извади с помощта на стяга, снабдена с мека тъкан — така деликатно, сякаш придвижваше спукана торба пълна с някаква фатална отрова. Може би това увреждаше други части на тялото, но извършената работа прибавяше още три или четири години към живота на заболялия. Масика започна да съединява краищата на разреза. Колинз ме дръпна настрана и ми показва рентгеновите снимки, окачени върху светлинен екран.

— Тук е първоначалното огнище — каза тя.

В десния бял дроб се забелязваше кухина с размер на половината от този на тумора, който току-що бе изваден. Обикновено раковите образувания се появяват на определено място, след това няколко мутирали клетки на първоначалния тумор се разнасят и техните семена поникват в останалите части на тялото. При случаи на

„иейюка“ не се забелязваха „първоначални тумори“, вируса откъсваше инфектираните клетки и разбиваше нормалната молекулярна връзка, която ги придържаше на местата им, докато накрая заразеният орган изглеждаше като стопен. Това даваше и произхода на името на болестта — „иейюка“ означаваше стопяване. Веднъж навлезли в кръвния поток, много от клетките загиваха поради естествени причини, но някои от тях се настаняваха в малки капиляри — физически заловени, въпреки липсата на спойка между тях и там продължаваха да съществуват дълго необезпокоявани, докато се разраснат в тумори с големи размери.

След операцията, по случай пристигането ми бях поканен на банкет в един от ресторантите на града. Беше специализиран в областта на италианската кухня, която поне в Кампала бе много популярна. Бях придружен от Иганга, Колинз, Окуера и други стари техни колеги, които се бяха отпуснали и разговаряха шумно. Окуера, солиден мъж на около четирийсет години, с посивяла коса и доста приказлив, започна да разказва ужасяващи медицински истории от времето, когато бе служил в армията. Масика, стажантът хирург, говореше меко и резервирано. Аз се чувствах като зомбиран и доста изостанал, но топлото посрещане ме караше да се успокоя.

Все още се усещах като шарлатанин, който няма смелостта да се измъкне от това място, но за щастие никой нямаше намерение да ме разпитва за собствените ми мисли. Никой не го беше грижа. Изглежда съществуваше доста крехка разлика между причините за записването ми като доброволец и тя се намираше някъде между истинското състрадание и страха да не отпадна от употреба. И в двата случая бях донесъл чифт ръце с достатъчен общ хирургически опит, за да мога да бъда полезен. Ако излекуването на някого зависеше от светци, то медицината би била обречена на загиване от самото си начало.

Когато оперирах първия си пациент бях много нервен, но след като успешно успях да извадя от десния му бял дроб образование с размер на портокал, придобих повече увереност. По-късно, през същия ден, аз бях представен на част от постоянния хирургически персонал — това ми припомни, че след като Колинз напусне щеше да ми бъде трудно да работя в изолация. На втората нощ заспах изтощен, но изпълнен с увереност. Можех да върша това, за което бях дошъл, то беше в моите възможности. Не си бях поставил невъзможна задача.

На моята прощална вечеря с Колинз пих повече, отколкото трябва, но моят „здравепазач“ бързо омагьоса нежелателните ефекти. Следващият ден, прекаран без инструктаж не отговори на очакванията ми. Всичко вървеше достатъчно гладко, въпреки махмурлука на Окуера, който не разполагаше с високо технологична халка като моята, но от друга страна Масика бе необичайно внимателен.

През шест дена в седмицата светът ме затваряше в черупката си — университетът, болничното отделение, хирургията. Хранех се в къщата за гости, след вечеря поспивах по час-два, докато слънцето пикираше към хоризонта и когато се събуждах, имах чувството, че е полунощ. Почти всяка вечер се опитвах да се свързвам с Лиза, но понякога доста късното приключване в хирургията ми пречеше да я хвана преди да е напуснала работа или докато шофира.

През моята първа неделя тук, Окуера и жена му ме поканиха на обед, през втората същото направиха Масика и неговата приятелка. И двете двойки бяха искрено гостоприемни, но и през двата дена, прекарани с тях, не ме напускаше чувството за натрапничество. На третата неделя се срещнах с Иганга в един ресторант, след това разгледахме града в импровизирана обиколка.

В Кампала имаше няколко красиви сгради, повечето от тях повредени от войната, но след това грижливо ремонтирани. Опитвах се да се отпусна и се взирах наоколо, но продължавах да мисля за ежедневната си работа — шест операции, шест пъти седмично, разтегнати във времето до края на моя престой тук. Когато споделих това с Иганга, тя се разсмя.

— Добре — каза. — Искаш нещо повече от работа на монтажна линия, така ли? Ще организирам пътуване до Мубенде, и то специално за теб. Там има пациенти които са толкова болни, че не са в състояние да се движат. С множество тумори и всички са близо до последната спирка.

— О'кей — съгласих се с голямата си уста, като знаех, че ще видя най-лошите случаи, но нямах представа какви ще се окажат.

Вече се намирахме пред храма на сикхите, близо до мемориалната плоча описваща изгонването на азиатската общност през 1972 г. от диктатора Иди Амин. Кампала беше направила доста паметни плочи за извършените от него зверства и макар оттогава да бяха изминали повече от четиридесет години, страната бе трябвало да

измине дълъг път към нормализиране на нещата. Сега, в ерата на относителна политическа стабилност, случилото се ми изглеждаше безкрайно несправедливо и не беше за вярване, че толкова човешки живота се сричат от появата на „иейюка“. В страната вече нямаше бягащи и търсещи убежище хора, не съществуваше и принудително експулсиране, но болните клетки се разнасяха по телата и предизвикваха много страдания.

— Как се насочи към медицината? — попитах Иганга.

— Беше семейно желание. Трябваше да избирам между нея и закона. Медицината изглеждаше по-малко деспотична, нищо в тялото не можеше да се обърне с молба към Върховния съд. А как се получи при теб?

— Исках да вляза в сегашната здравна революция. Единствената, която ще осъди болестите на заточение.

— А, това ли било?

— Избрах грешна работа, разбира се. Трябваше да стана молекулярен биолог.

— Или софтуерен инженер.

— Да. Ако преди петнайсет години си бях досетил за появата на „здравепазача“, щях да се окажа в сърцето на промените. Но сега не трябва да се обръщам назад. Да го забравим.

Иганга ми кимна със симпатия, напълно неразвълнувана от идеята, че молекулярната технология може да привлече внимание към такива напълно задълбочени малки неща като епидемиите причинени от „иейюка“, които биха могли да изчезнат внезапно.

— Мога да си го представя. Преди седем години се опитах да си изпробвам късмета в една от частните клиники в Дар Ес Салам. Там се намираха богати бизнесмени с рак на простата и разни други неща от този род. Донякъде имах късмет. Преди този пазар да изчезне напълно, фанатиците на „иейюка“ вече се бяха заяли с мен и повишиха цената ми, след като ме вкараха в няколко дребни сделки и естествено ме излъгаха. Вече съм забравила колко пъти ми обещаваха, че ще заема главна страница, като съавтор в „Същността на онкологията“, ако им помогна с работата си в някоя основна клиника. Бях въввлечена в това, удряха ме и ме караха да скимтя, докато старите ми блянове се превърнаха в пушек.

— Но „иейюка“ изглежда твое призвание, истинско ли е?

— Пощади ме — завъртя очи тя. — Сегашните ми амбиции са да се оттегля в позиция на консултант в Найроби или Женева.

— Не съм сигурен, че мога да го повярвам.

— Би трябвало да бъдеш — сви рамене събеседничката ми. — Сигурно сега съм сто пъти по-полезна, но от това не ми става по-добре. Добре знаеш, че вътрешната топлина не е достатъчна за това, което правя за хиляда пациенти. Ако се бориш за всеки от тях така, сякаш той е член на твоето семейство, ще полудееш..., тъй като те се превръщат в серия от клинични проблеми, погълнати от човешката плът. Помисли си за усилията да се бориш и да се бориш, дори това да е най-заслужаващата работа в света.

— Тогава защо си в Кампала, вместо да бъдеш в Найроби или Женева?

— Не се безпокой — усмихна се Иганга. — Работя върху това. Нямам като теб обратен билет в джоба си, но когато шансът ми пристигне, ще го сграбча толкова бързо, колкото мога.

Преди да измине моята шеста седмица и моята двеста и четвърта операция, започнах да се притеснявам.

Пациентката беше младо момиче с множество разпространена зараза в черния си дроб. Съществена част от левия му дял трябваше да се отстрани и прогнозата изглеждаше добра — десният беше чист и това би попречило на кръвния поток да разнесе болни клетки по други части на тялото.

Опитвайки се да пристегна левия клон на порталната вена, стягата се приплъзна и притисна подута киста в основата на дроба, пълна със сивобелезникави клетки. Тя не се пръсна, но като че ли щеше да бъде по-добре, ако беше го направила. Не можех точно да определя накъде ще потече съдържанието ѝ, но имах обща представа за вероятния му път — обратно в игрекообразното съединение на вената, където кръвния поток щеше да отнесе раковите клетки в десния, незаразен дял на дроба.

В продължение на десетина секунди се псувах, вбесен от собствената си безпомощност. Не разполагах с инструменти за непредвидени случаи, за да мога да ги използвам, нямаше и лекарство, което да инжектирам, за да убия разпръснатите се клетки, както и ваксина под ръка, която да стимулира имунната система за да ги атакува.

— Кажи на родителите, че си намерил данни за разсейка, поради която пациентката ще се нуждае от постоянни следващи изследвания — каза Окуера.

Погледнах към Масика, но той мълчеше.

— Не мога да го направя — възразих.

— За да не причиниш безпокойства ли?

— Това беше случаен нещастен случай!

— Не го казвай на нея, не го казвай и на семейството ѝ — изгледа ме Окуера сурово, сякаш размишлявах за нещо между опасността и собственото оправдание. — Няма да помогне на никого, дори и да си се напъхал в лайнната история като тази. Нито на теб. Нито на болницата, нито на програмата за доброволци.

Майката на момичето говореше английски и аз ѝ казах, че има признаци за разпространяване на рака. Тя се разплака и после ми благодари за добре свършената работа.

Масика не каза нито дума за инцидента, но до края на деня ми беше трудно да го поглеждам. След това Окуера си тръгна и ни остави заедно в съблекалнята.

— В близките три-четири години вече ще има подходяща ваксина или дори софтуерен продукт за „здравепазача“ — казах аз. — Сегашната ситуация няма да остане завинаги.

— Вероятно — отвърна той смутено.

— Когато се върна в къщи, ще предизвикам създаване на фондове за научно изследване. Вечери с шампанско и прожектиране на филми с фотогенични пациенти, ето какво ще ги привлече — продължих да се правя на глупак, но не можех да си затворя устата. — Това не е деветнадесети век, не сме толкова безпомощни. Всичко може да бъде лекувано, ако сме в състояние да го разберем.

Масика ме изгледа колебливо, сякаш се опитваше да реши дали да ме спаси от изтърканата ми фраза за вечерите с шампанско. След това произнесе:

— Ние разбрахме същността на „иейюка“ и притежаваме софтуерен продукт, предназначен за здравеопазваща машина, чакащ да влезе в действие. Но ние не може да го вкараме в машината, която се намира тук. Така че, не се нуждаем от фондове за изследвания. Това, от което се нуждаем е друга машина.

Замлъкнах за известно време, опитвайки се да хвана смисъла на такава необичайна претенция, после попитах:

— Нима машината на болницата не е повредена?

Масика поклати глава и отвърна:

— Софтуера не е лицензиран. Ако го използваме за нея, нашето споразумение със здравеопазването ще стане недействително. Изцяло ще загубим правото да я използваме.

Не можех да повярвам, че необходимите изследвания са били извършени без нито една публикация по въпроса, но и не вярвах Масика да ме лъже.

— Колко време ще трае одобряването на софтуера от здравеопазването? Кога е предоставен?

Масика започваше да изглежда като човек, който желае да си затвори устата, но вече бе късно.

— Не сме им го предоставили — каза предпазливо. — Не може да стане, в това е целият проблем. Ние се нуждаем от контрабандно произведена машина негодна за употреба, неспособна за сателитна връзка, за да можем да вкараме разработения за „иейюка“ софтуер в нея без тяхно знание.

— Защо? Защо не искате да бъдете разкрити?

— Не зная дали мога да ти го кажа — колебаеше се той.

— За нещо незаконно ли става дума? Или крадено?

Но ако беше така, защо по дяволите законните му собственици да не го лицензират и хората да могат да го употребяват?

— Откраднатото обратно — отвърна Масика хладно. — Думата „крадено“ единствено се заменя с „откраднатото обратно“ — извърна той поглед, мъчейки се да си възвърне самообладанието. — Сигурен ли си, че искаш да знаеш цялата история?

— Да.

— Тогава трябва да проведе телефонен разговор.

Масика ме заведе до нещо, което изглеждаше като пансион или студентско общежитие и се намираше в предградие, разположено близо до двора на университета. Той вървеше бързо и не ми даваше време да му задавам въпроси, дори не можех да се ориентирам добре в тъмнината. Имах чувството, че вървя с превързани очи и когато пристигнахме на нужното място не знаех къде се намираме, въпреки че бяхме вървели около километър.

Вратата ни отвори жена на около осемнайсет или дваайсет години. Масика не ни представи, но предположих, че тя е лицето на което беше телефонираше от болницата, тъй като ни очакваше. Жената ни въведе в стая с мозаечен под, от горния етаж някой свиреше на някакъв инструмент, около нас не се забелязваше никой друг.

В стаята се намираще пулт с много стара клавиатура, разположен пред компютърен монитор, на пода до тях стоеше странно електронно устройство на рафтове, с размери на шкафче с чекмеджета, всичко това запълнено от свързани електрически вериги, а вътрешностите му се охлаждаха от вентилатор широк около метър.

— Какво е това?

— Скъпо го наричаме суперкомпютър тип „Макерер“ — подсмехна се жената. — Петстотин и дваайсет процесора, които работят в паралел. Струва петдесет хиляди шилинга.

— Но как...? — не довърших въпроса си, тъй като това правеше около петдесет долара.

— Рециклиране. Преди дваайсет или трийсет години компютърните компании започнаха да претрупват работата си: производителите на софтуерни продукти ги правеха преднамерено неефективни, за да заставят хората да купуват нови компютри с по-бързо действие и след това бяха сигурни, че по-бързо действащите компютри ще се нуждаят от нови видове софтуерни продукти. На всеки три или четири години, хората изхвърляха перфектно годни машини, но все пак милиони от тях бяха запазени. Те от своя страна в продължение на години представляваха широк световен пазар на излезли от употреба процесори, докато стойността им в наши дни стигна до цената на едно копче. Но за да се извлече реална изгода от това е необходимо малко изобретателност.

— И вие сте съставили софтуера на „ийюка“ на това нещо? — възрях се аз в удивителния уред.

— Безусловно — усмихна се тя гордо. — По начало създадения продукт характеризира повредената повърхностна връзка на молекулите, която е открита и тъй като винаги някои от тях плуват в кръвния поток, техните точни очертания зависят от степента на процеждане на „ийюка“ и по-специално на клетките, които са били инфектирани. След това лекарствата като шивачи зашиват увредената

молекулна връзка и убиват инфектираните клетки, чрез разкъсване на техните клетъчни мембрани.

Докато говореше, пръстите ѝ се движеха по компютърната клавиатура, извиквайки изображения, които илюстрираха всеки стадий на процеса. После тя допълни:

— Ако вкараме тези данни в истинска здравеопазваща машина, ще можем да излекуваме по трима души на ден.

— Да ги лекуваш!? А не да ги режеш отворени за да забавиш неизбежното!? Но как сте намерили всички необработени данни, за да постигнете всичко това? — попитах. — Например за РНА — последствията или за дифракционните изследвания с рентгенови лъчи...?

Усмивката на жената изчезна.

— Един вътрешен човек в здравеопазващата компания намери архивни материали и ни ги изпрати по компютърната мрежа — призна тя.

— Не разбирам. Кога здравеопазващата компания е правила изследвания за „иейюка“? Защо нищо не са публикували? Защо не са изготвили собствен софтуерен продукт?

Тя изгледа Масика, който отвърна вместо нея:

— През 2013 година главния клон на компанията взе пет хиляди кръвни проби на хора от Южна Уганда. Предполагам, че е било, за да се установи ефективността от ваксинирането им с ваксина против СПИН. Но това, което в действителност са желали, е било да съберат голям набор от образци на метастазирани клетки, за да бъдат перфектни в най-големите продажби в историята на централния „Здравепазач“ — предпазване от рак. „Иейюка“ им е предложила най-простия и най-евтин начин да съберат данните, от които са се нуждаели.

След коментара на Масика в болницата, очаквах да чуя нещо такова, но казаното ме разтърси. Да събираш данни по незаконен начин бе достатъчно лошо, но да ги погребваш, след като те се явяват наполовина важно средство по пътя към лечението, само за да запазиш възможните причини, поради които те са взети, всичко това изглеждаше отвратително.

— Да осъдят копелетата! — възмутих се. — Да заведат показен съдебен процес срещу всеки, който е взел проби, да го подведат да заплати обезщетение за нанесени вреди и загуби! Вие можете да

предявите иск за стотици милиони долари. След това да си купите желаната машина.

— Нямаме доказателства — усмихна се жената горчиво. — Файловете, които ни изпратиха бяха запазили анонимност, няма начин да се установи автентичността на техния произход. И можеш ли да си представиш колко ще похарчи компанията за защитата си? През следващите двайсет години ние не можем да си позволим да прахосаме пари за легална битка, само за да докажем истината. Единственият начин да бъдем полезни с този софтуер, е да намерим контрабандна машина и тихичко да си свършим работата.

Аз се втрених в екрана, където се бе разиграла симулацията на лечението и си помислих, че то в действителност би могло да се провежда три пъти дневно в болницата Мулаго. Тя беше права. Колкото и да беше тежко за храносмилането, да се бориш с компанията директно беше безсмислено.

Връщайки се обратно с Масика през университетския двор, аз продължавах да си мисля за момичето с поражения черен дроб и за несръчността, която бях проявил и която почти сигурно щеше да я убие.

— В Шанхай вероятно мога да намеря контрабандна машина — заявих по пътя. — Ако зная къде да попитам и къде да огледам. Сигурно ще бъде много по-евтина от оторозирания модел, без обичайния софтуер и поддръжка.

Ръката ми почти несъзнателно се помръдна, за да провери пулса на метала върху показалеца ми. След това повдигнах халката към звездната светлина.

— Бих ти я дал, ако беше моя. Но ще стане такава едва след трийсет години.

Масика не ми отговори, достатъчно любезен да предположи, че ако напълно притежавах халката, едва ли щях да събуждам надежди за такава възможност.

Стигнахме до сградата на университета, и сега вече можех да намеря обратния път до къщата за гости. Но мисълта за преживяното не ме напускаше, не бях в състояние да се изправя пред нови шест седмични безполезни хирургически операции, след като бях узнал какво ще дойде след нощните разкрития.

— Гледай, как да ти кажа, нямам връзки с какъвто и да е черен пазар, нямам никаква идея, която да доведе до придобиване на машината — казах аз. — Но ако ти разбереш как мога да го направя и то е по моите сили... ще го извърша.

Масика се усмихна и благодари с кимване, но бих казал, че не ми повярва. Чудех се колко други хора са давали подобни обещания, след това са се изгубили по света без да са болни, докато „иейюка“ е продължавала да препълва болничните отделения.

Той срещна погледа ми в тъмнината, опитвайки се да прецени дали под лесната ми декларация на искреност се крие нещо по-дълбоко. Усетих внезапен проблясък на срам. Напълно бях забравил, че представлявах един шарлатанин, който никога истински не е възнамерявал да дойде тук и за когото преди два месеца само няколко думи от страна на Лиза биха го накарали да захвърли билета си с признателност.

Мубенде беше областен център и се намираше на половин ден път от Кампала. Иганга се бе забавила с краткото си посещение на тамошната клиника за болни от „иейюка“ до моята четирийсета нощ, а след като пристигна тук, можех да разбера защо и го направих. Това беше всичко, от което се бях страхувал, глад поради липса на разполагаеми средства, недоимък на персонал и пренаселеност на болничните помещения. От роднините на пациентите се изискваше да перат спалното бельо и половината от тях изглежда донасяха болкоуспокояващи и други лекарства, които купуваха от местния пазар — някои от тях автентични, други задигнати отнякъде, но съдържащи глюкоза или магнезиев сулфат.

Много от пациентите бяха с четири или пет отделни тумора. Аз оперирах по двама от тях дневно, а операциите траеха от шест до осем часа. В продължение на десет дни, седем души умряха пред очите ми, а още една дузина бе постигната от същата участ, докато чакаха за операция в болничните стаи.

Другите очакваха да им се случи нещо по-добро.

Заедно с Масика и Окуера спяхме в една пренаселена стая, разположена в задната част на клиниката, но дори в редките случаи, когато оставах насаме с Масика, той не изглеждаше склонен да дискутира с мен детайлите около придобиването на контрабандна машина за здравеопазване. Веднъж ми заяви:

— Да ти кажа колкото по-малко знаеш, толкова по-добре за теб. Като му дойде времето, ще узнаеш.

Мъките на пациентите бяха завладяващи, но бях единствен лекар, подпомаган от две сестри, а за тях нямаше почивка. През сутринта когато опаковахме багажа си, за да се завърнем в Кампала се чувствах като дезертьор от глупава и безсмислена война: виновен пред колегите, които бях оставил зад себе си, но почти еуфорично успокоен, че съм се отървал от нея. Знаех, че не бих могъл да остана тук, дори и в Кампала — месец след месец, година след година. Колкото и да желях да бъда силен, сега бях разбрал, че не съм такъв.

Чу се кратък и силен заекващ звук, след това камионът изскърца и спря. Четирима от нас се намираха в задната му част, пазейки оборудването от дупките по пътя, но брезента, под който стояхме блокираше близкия поглед. Погледнах останалите, откън някой крещеше на шофьора ни Акена Ибингира на „луганда“.

— Бандити — каза Окуера.

Усетих как сърцето ми ускорява биенето си. „Будалкат ли се с теб“ — помислих.

Отново се чу пукот на автомат. Дочух как Ибингира скочи от кабината, все още мърморейки гневно.

Аз и другите двама погледнахме Окуера в търсене на съвет.

— Само примирението помага, дайте им каквото поискат — рече той.

Опитах се да прочета нещо по лицето му, струваше ми се, че е посивяло, но не и отчаяно — очакваше неприятности, но не и клане. Иганга седеше на пейката до мен и без да мисля хванах ръката ѝ. И двамата треперехме. Тя за момент стисна пръстите ми, после ги отпусна.

Откъм задната част на камиона се появиха двама високи мъже и хилейки се, с жестове на автоматичното оръжие, което държаха, ни посочиха да слезем. Първи го направи Окуера, след това Масика, седнал до него. Иганга беше по-близо до изхода от мен, но се опитах да мина преди нея. Мина ми глупавата мисъл, че това ще предотврати бъдещето ѝ отвеждане и изнасилване. Когато единият от бандитите ми препречи пътя и я изведе първа, помислих, че страхът ми се потвърждава.

Масика ме сграбчи за ръката и когато се опитах да се освободя от хватката му, ме бутна обратно в камиона. Аз се обърнах към него гневно, но преди да кажа дума той ми изсъска:

— Всичко ще бъде наред. Само ми кажи: искаш ли да ти вземат халката?

— Какво?

Той хвърли нервен поглед към изхода, но бандитите бяха отвели Окуера и Иганга извън нашето полезрение.

— Аз им платих да направят това. Беше единственият начин. Кажи ми само една дума и ще им дам знак, да не закачат халката.

Втрених се в него, студени тръпки пропълзяха на вълни по кожата ми и точно тогава осъзнах какво беше казал.

— Тя може да се свали само под действието на анестезия.

Той поклати глава нетърпеливо и каза:

— Халката непрекъснато изпраща данни на „здравепазача“: кортизол, адреналин, ендорфини, простагландини. Там се записва и стресовото ти ниво, страховете усещания, болката..., но ако ние я махнем не под действието на анестезия, ще се разбере, че си я махнал против собствената ти воля. По този начин, това ще изглежда като кражба без определена цел. И твоята осигурителна компания ще ти даде нова.

Логиката му изглеждаше безпогрешна и нямах какво да отговоря. Можех да имам внезапни протести против измамата с осигуровката ми, но това за сега витаеше в бъдещето и беше напълно отделно нещо. Сегашният ми избор бе дали да му позволя да я вземе по метод, който би премахнал всякакви подозрения.

Един от бандитите се върна, поглеждайки неспокойно. Масика ми попита недвусмислено:

— Да им дам ли нареждане, да не го правят? Искам отговор.

Аз се обърнах към него и бях на границата да произнеса високопарна тирада, за да остана преднамерено неразбран и да ги измамя с благородното си предложение за помощ, с което щях да поставя живота ни в опасност.

Щяха да бъдат оскърбителни глупости и той не биваше да ме разбира погрешно. Всичко, което трябваше да направя, бе да обявя решението си.

— Не отменяй уговорката — заявих аз. Бандитите ни строиха до камиона и изпразниха джобовете ни в един сак. След това ни прибраха часовниците и бижутата. Окуера не можеше да извади сватбената си халка, но остана неподвижен, гледайки навъсено, докато един от тях я измъкна със сила. Чудех се, дали щях да имам нужда от поставяне на протеза, ако все още щях да бъда способен да върша хирургическата си работа, но тъй като бандитът вече се доближаваше до мен, изпитах пристъп на необичайна смелост.

Протегнах ръката си и погледнах към небето. Знаех, че всичко би могло да бъде излекувано, след като веднъж е било разбрано.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.